

1. Soukromé právo v systému práva. Soukromé a veřejné právo.

Systém soukromého práva.

1.1 Soukromé právo v systému práva

Od roku 1989 je v našem právním řádu opět přijímána koncepce systemizace práva, založená na diferenciaci práva soukromého a veřejného práva.

Existence těchto dvou základních systémových pilířů kontinentálního právního systému byla v našich podmínkách dlouho odmítána. Přesto zůstaly zachovány a naopak doznaly značného rozpracování. Rozhodující kritérium, odlišující dnes vzájemně právo soukromé a veřejné, je metoda právní regulace. Za metodu je dnes považován legislativně technický způsob, jímž stát zajišťuje prosazování jednotlivých skupin zájmů prostřednictvím právních norem. Každé z velkých skupin právních vztahů je přiřazována vlastní metoda.

Soukromoprávní metoda je obecně charakterizována jako rovnost subjektů a legislativně vyjádřena v § 2 odst. 2 obč. zák. Soukromoprávní metodě přísluší i základní právní nástroj, jímž je realizována, a kterým je smlouva.

Soukromé a veřejné právo nebylo nikdy vzájemně odděleno s určitou přesností a definitivností. Mezi soukromoprávní odvětví se však zařazují nejčastěji občanské právo, právo obchodní, právo pracovní, právo rodinné, právo autorské a vynálezecké, mezinárodní právo soukromé a procesní.

1.2 Právo veřejné a soukromé

Objektivní právo se podle kontinentálního pojetí, které je užíváno i v České republice, člení na právo veřejné a právo soukromé. Obdobné dělení se týká i subjektivních práv, proto hovoříme např. o „subjektivním veřejném právu“. Hranice mezi veřejným a soukromým právem však není zcela zřetelná a často mohou vznikat spory o to, je-li určitý vztah veřejnoprávní nebo soukromoprávní.

Charakteristickým znakem veřejného práva je, že právní vztahy jím upravené jsou asymetrické a nerovné (vrchnostenské), odpovídající vztahu stát–občan. Typickým veřejným právem je právo na sociální zabezpečení – sociální dávky může požadovat pouze fyzická osoba, jsou vypláceny ze státního rozpočtu a o jejich výši rozhoduje příslušný správní úřad ve správním řízení rozhodnutím, jež je správním aktem. Není-li občan s rozhodnutím správního úřadu spokojen, může požádat o jeho přezkoumání soud, který o jeho návrhu rozhodne ve správním soudnictví.

Naproti tomu soukromoprávní vztahy charakterizuje symetrie a rovnost účastníků. Příkladem je právo na náhradu škody nebo právo na mzdu za vykonanou práci. V řízení o takovém nároku jsou obě strany v rovnoprávním postavení, žádná z nich není oprávněna něco druhé straně autoritativně nařizovat, a v případě sporu rozhoduje soud v občanskoprávním řízení.

Kontravalence veřejného a soukromého práva se promítá i do charakteru příslušných právních předpisů: zatímco veřejnoprávní předpisy (např. trestní zákon) obsahují vesměs kogentní právní normy, od nichž není přípustné se odchýlit ani dohodou stran, soukromoprávní předpisy (typicky občanský zákoník) obsahují z větší části dispositivní právní normy, které dávají stranám smluvní volnost. Dohodnou-li se smluvní strany jinak, než stanoví zákon, má tato dohoda před zákonem přednost.

Problém při rozlišení soukromého a veřejného práva se může projevit i jako kompetenční spor mezi soudy v občanském soudním řízení a soudy ve správním soudnictví. V ČR v případě sporu o to, zda předmět řízení má povahu soukromoprávní nebo veřejnoprávní, rozhoduje zvláštní senát zřízený zákonem č. 131/2002 Sb.

1.3. Systém soukromého práva

Občanské právo je jednak součástí vyššího celku právního řádu ČR (tj. práva soukromého a veřejného a celého právního řádu), jednak je dále členěno na části různého stupně obecnosti. Tyto jednotlivé úrovně členění právního řádu jsou vzájemně diferencovány podstatnými nebo méně podstatnými diferenciačními znaky, ale současně se jednotlivé úrovně členění právního řádu vyznačují skupinou společných, jednotlicích znaků. V tomto smyslu je občanské právo součástí právního systému vyššího řádu a současně tvoří samo systém, složený z obecné části, tj. společných ustanovení platných pro všechny občanskoprávní vztahy a z části zvláštní, do níž jsou zařazeny jednotlivé vnitřně jednotné skupiny občanskoprávních vztahů.

Do obecné části občanského práva náleží základní a obecné instituty: vymezení pojmu občanského práva, předmětu, metoda právní regulace, obvykle i zásady občanského práva, jakož i prameny občanského práva. Jako ucelená část sem patří základní otázky občanskoprávních vztahů, včetně jejich prvků, kterými jsou osoby, předmět občanskoprávních vztahů a obsah. Do této části je řazena i obecná úprava zastoupení. Obecná část zahrnuje i obecné otázky občanskoprávních skutečností, zejména občanskoprávních úkonů, resp. smluv.

Zvláštní část občanského práva zahrnuje tyto významné skupiny občanskoprávních vztahů:

- a) věcná práva, k nimž patří vlastnické právo, držba a věcná práva k cizí věci,
- b) závazková (obligační) práva, která se dále člení na závazky z právních úkonů a závazky z protiprávních úkonů (občanskoprávní delikty). První skupina zahrnuje jednak obecná ustanovení o závazcích a dále jednotlivé typy závazkových vztahů,
- c) dědické právo zahrnuje skupinu norem upravujících způsob přechodu práv a povinností zemřelé fyzické osoby na její právní nástupce,
- d) práva k nehmotným statkům se váží na společnou charakteristiku předmětu těchto vztahů, kterou je jejich nehmotná povaha (Nehmotné statky a práva k nehmotným statkům). Patří sem práva na ochranu osobnosti a práva na ochranu výsledků tvůrčí duševní činnosti člověka (právo autorské, vynálezecké a práva obdobná).

Vzhledem ke složitému vývoji, který prodělala právní úprava občanského práva od vydání jejího základního předpisu - občanského zákoníku, tj. od roku 1964, současná systematika občanského zákoníku neodpovídá podanému systému občanského práva, který je výsledkem vědecké abstrakce a zobecnění staletých zkušeností formování odvětví občanského práva.

2. Základní principy soukromého a občanského práva. Pojem a předmět občanského práva.

2.1. Základní principy soukromého a obč. práva – viz bývalá otázka 1

2.2 Pojem a předmět obč. práva

Pojem

veřejné právo (správní, ústavní, trestní a procesní) – rozhodující právní akty orgánů veřejné moci (správní akty, úřední rozhodnutí,...).

soukromé právo (občanské, obchodní, pracovní, rodinné a mezinárodní právo soukromé) je založeno na rovnosti účastníků -> nelze jednostranně jinému účastníku ukládat povinnosti, nebo zřizovat práva, konflikty nelze rozhodovat bez dohody s druhým, spory řeší soud; autonomie vůle - sám si rozhoduji, zda se zavážu, nebo na sebe vezmu nějaké oprávnění

rozlišování práva veřejného a soukromého - několik teorií – např.:

- zájmové hledisko - právo soukromé respektuje míru svobody jednotlivce, právo veřejné je zaměřeno na ochranu věcí veřejných
- mocenské hledisko - buď jde o vztahy rovnosti, nebo nadřízenosti a podřízenosti

občanské právo – obecné -podpůrnost ve vztahu k ostatním odvětvím (některá speciální soukromoprávní otázka není řešena určitým odvětvím, proto se podpůrně (subsidiárně) použije občanské právo)

některá právní odvětví - hybridní, nalezneme v nich vyváženě prvky jak soukromého tak i veřejného práva - zdravotní právo, právo životního prostředí,...

Předmět občanského práva hmotného

§ 1 odst. 2 Občanského zákoníku: „Občanské právo hmotné upravuje majetkové vztahy fyzických a právnických osob, majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osobnosti, pokud tyto vztahy neupravují jiné zákony.“ Patří sem i osobnostně majetkové vztahy vyplývající z tvůrčí duševní činnosti (autorské právo).

§ 2 odst. 2 upřesňuje majetkové a jiné vztahy, které jsou předmětem občanského práva => takové vztahy, kde mají účastníci rovné postavení.

občanské právo je soubor právních pravidel, které vymezují osobní a majetkový status subjektů (osob), upravují základní vlastnické poměry ve společnosti, právní principy, kterými se řídí fyzické a právnické osoby ve svých vzájemných osobních a majetkových vztazích založených na vzájemně rovném postavení, jakož i právní prostředky vzniku, zániku a změny práv z těchto vztahů.

14. Subjektivní práva a povinnosti a jejich ochrana.

Pojem subjektivních práv

-objektivní OP se realizuje subj. p&p = konkrétní p&p subjektů OP vznikající na základě objektivního P, a to zpravidla v důsledku nějaké právní skutečnosti, která je jejich právním důvodem

-subj. P = míra a způsob možného chování jeho subjektu, které obj. P dovoluje, zaručuje a chrání (zpravidla poskytnutím st. donucení k jeho prosazení))

- subjekt si sám určuje míru a způsob svého chování
- nárok = oprávnění domoci se s úspěchem svého subj. P uplatněním donucení u SO (hl. soudní rozhodnutí a jeho nucený výkon)
- ot. zda se veškerá SP mohou realizovat výlučně prostřednictvím PV – názor, že existují i SP mimo PV => těmi jsou SP, která se uplatňují vůči všem a jimž odpovídá pouze povinnost ostatních nerušit
- proto se dělí SP na absolutní a relativní
- PV jsou jen korelativní vztahy určitého subjektu P a určitého subjektu povinnosti (tj. nikoli absolutní subj. P)

TŘÍDĚNÍ SUBJEKTIVNÍCH PRÁV

-zákl. třídění:

1) absolutní

- P určitého individuálně určeného subjektu odpovídá povinnost neurčitého počtu neurčených subjektů
- působí erga omnes a spočívají v nekonání (nerušení oprávněného v P)
- hl. V a další věcná P, autorské P, průmyslová P, „všeobecná osobnostní P“, dědické (P na nabytí zděděného majetku)

2) relativní

- vztahy určitého subjektu P a určitého subjektu povinnosti
- facere i non facere
- p&p navzájem, tj. subj. p&p jsou korelativní
- hl. ZPV
- porušením absolutního P vzniká relativní P

-další třídění:

1) věcná – bezprostřední ovládnutí věci (bez součinnosti dlužníka) + předmětem je věc hmotná; abs. charakter

- druhem absolutních práv, jejichž předmětem je věc hmotná

2) závazková – korelativnost vzájemných p&p; rel. char.

- dlužníková povinnost směřuje, aby něco dal, konal, opomenul anebo strpěl

-zvl. kategorie = P k nehmotným statkům:

- 1) výsledky tvůrčí duševní činnosti (P duševního V a P průmyslového V = pr. autorské, vč. práv výkonných umělců; práva k vynálezům, průmyslovým vzorům a zlepšovacím návrhům)
- 2) P zabezpečované ustanoveními 11 a násl. o ochraně osobnosti (ryze osobní P) = všeobecná osobní práva

VÝKON SP

- jeden ze způsobů realizace norem OP
- = uplatňování SP takových chování, které OP svým subjektům dovoluje (k němuž je opravňuje a které zároveň směřuje k výsledku (stavu) objektivním právem sledovanému
- může spočívat v chování, které je PÚ nebo ve faktickém chování (užívání bytu)
- uskutečňuje se aktivitou subjektu (výjimečně i pasivitou):

1) činností subjektu práva

- a) druhému subjektu něco dá nebo (dare)
- b) pro něj koná něco jiného (facere)

2) nečinností subjektu práva

- a) strpí nějakou činnost druhého, kterou by jinak

trpět nemusel (omitere)

b) se zdrží nějaké činnosti, kterou by jinak mohl

vyvíjet (pati)

\- omezeno § 3 odst. 1: nikdo bez právního důvodu nesmí zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí

vykonávat své právo v rozporu s dobrými mravy– týká se všech subj. P, hl. V\

-nepředpokládá se zavinění ani vědomí

-následkem je, že soud takovému výkonu neposkytne ochranu

OCHRANA SUBJEKTIVNÍCH PRÁV (také bývalá otázka č. 23.)

PRÁVO NA OCHRANU OBECNĚ

- pr. na ochran zabezpečuje svým subjektům celý právní řád jako celek a různá pr. odvětví v mezích své působnosti

- prioritní postavení má soudní ochrana práv občanů – čl.37 odst 3 LZPS (všichni jsou si v řízení rovni)

- správní orgány vystupují současně jako strana řízení i jako ten, kdo rozhoduje

- rovné postavení v soudním řízení, kde soud vystupuje jako 3. nezávislá nezainteresovaný subjekt

- každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými SO či orgány veřejné správy (čl.37 odst. 2 Llzps); k tomu slouží advokátský stav

-subj. P chrání dále TP a SPRÁVA

-OP ochrana = poskytnutí st. donucení směřující k:

1) odvrácení hrozícího ohrožení práva

2) právo, které bylo porušeno tím, že nebyla splněna jemu odpovídající povinnost, bylo realizováno, tj. aby dotyčná povinnost byla splněna, resp. aby škoda, která byla porušením práva způsobena, byla nahrazena (následná ochrana reparační), popř. aby v případě vzniku nemajetkové újmy bylo dáno přiměřené zadostiučinění (následná ochrana satisfakční)

OCHRANA SOUDNÍ

-všeobecné ustanovení (§4): proti tomu, kdo P ohrozí/poruší se lze domáhat ochrany u orgánu, který je k tomu povolán; pokud z nestanoví jinak, je to soud - **dvojitý charakter:**

a) zabezpečení P na ochranu (+ zákaz denegatio iustitiae) - i povinnost SO tuto ochranu poskytnout

b) pravomoc k poskytnutí ochrany – v OP věcech má

obecně soud

-souvisí s čl. 36 L

- základními formami poskytnutí ochrany subjektivního P jsou rozhodnutí soudu

-neuposlechně-li rušitel P rozhodnutí soudu, bude na něm toto plnění SM vynuceno rozhodnutím (exekucí)

OCHRANA DLE §5

-ochrana pokojného stavu (§5) u příslušného orgánu st. správy (obecní úřad v jehož obvodě došlo k zásahu)

- předpokladem je zřejmý zásah do pokojného stavu

-podmínky:

1) existence pokojného stavu

2) jeho zřejmé porušení seznatelné na první pohled (rozhodují laici)

-jde o okamžitou a provizorní ochranu

-zjistí-li OÚ zásah, tak bez zkoumání právních otázek zakáže rušení, resp. uloží rušiteli obnovení předešlého stavu =

předběžné opatření - každý účastník řízení se může obrátit na soud

-ač má HP základ v OZ, jde o správní řízení

-OÚ neřeší právní podmínky, zkoumá jen faktické narušení

-rozhodnutí OÚ není pro soud závazné a soud ho může zrušit a přiknou P

-žádost o předběžnou ochranu není předpokladem (1st stupněm) před obrácením se na soud dle §4

-OÚ ji musí poskytnout (tj. nejen může)

SVÉPOMOC

-výjimečná možnost bránit své ohrožené P svépomocí (§6)

-jediná a velmi omezená výjimka ze st. monopolu na poskytování právní ochrany

-není povinná

- povolena, když hrozba bezprostředního (chystá se či již nastal) neoprávněného zásahu do P + přiměřenost

- při ochraně svého práva nesmí tomu, kdo jej ohrožuje, způsobit újmu, nepřiměřenou té, která jemu samotnému ze zásahu hrozí nebo vzniká

- svépomocně se nelze bránit oprávněnému zásahu

-např. zadržovací P, sousedská P, krajní nouze či nutná obrana

SPECIFICKÁ OCHRANA SUBJEKTIVNÍCH PRÁV

-§5 + §6 + §126/2 (ochrana držby a detence) + §126/1 (ochrana V) + §485 (ochrana oprávněného dědice) + §499 a násl. (odpovědnost za vady) + §451 a násl. (odpovědnost za způsobenou škodu)

-k ochraně nemotných statků lze použít vedle obecných prostředků ochrany subj. P (OZ) i specifických prostředků poskytovaných jinými Z (§32 AZ a §75 ZPP)

SUBJEKTIVNÍ POVINNOST

POJEM

= subj. P odpovídající míra a způsob nuceného chování subjektu, kterému obj. P ukládá, vynucuje a sankcionuje porušení povinnosti

= právem uložená míra nutnosti (vynutitelnosti) určitého chování subjektu

-dare, facere, omitere, pati

DRUHY SUBJEKTIVNÍCH POVINNOSTÍ

- v intenzitě povinností určitá gradace:

1) povinnost uložená každému kategoricky – nejintenzivnější; př. § 128 odst. 1 či § 127 odst. 1 a 3

2) povinnost vzniklá v důsledku aktu aplikace práva úředním

výrokem – př. zřízení věcného břemene

3) povinnosti typicky vznikají z PÚ

a) ze smluv (i např. jednateřství bez příkazu)

b) výjimečně z jednostranného PÚ (př. veřejná soutěž)

4) povinnost vzniklá i z jiných v Z uvedených skutečností (př. nálezné, náhrada apod.)

- dle vzniku:

1) vzniká nepodmíněně přímo ze Z – sub 1)

2) vzniká podmíněně po naplnění urč. PS – zbylé

- vynutitelnost povinnosti může být:

1) přímá (odebrání majetku v exekuci)

2) nepřímá (ukládání peněžitých pokut)

OBČANSKOPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST

= sekundární povinnost, která vzniká v důsledku porušení primární povinnosti

- je následná a vždy je povinností relativní

- na právní povahu různé názory:

1) O je hrozba sankcí, vzniká zároveň s povinností primární a trvá latentně až do porušení této právní povinnosti, kdy se aktivizuje a působí právní následky

2) O je totožná se sankcí, tj. s určitou újmou, která nastupuje za porušení povinnosti, protože dříve se neprojevila a nepůsobila žádné právní následky

3) O je totožná s odpovědností za škodu, neboť "někdo je odpovědný vždy, je-li povinen nahradit nějakou škodu"

4) O je míra rozšíření povinností odpovědného subjektu v důsledku porušení povinností

= svou podstatou povinností a to relativní; relativizuje se i tehdy, byla-li porušena absolutní povinnost nebo bylo-li porušeno něčí absolutní právo

- 1) O p. může nahradit původní p. tak, že primární p. zaniká a sekundární odpovědností p. nastupuje místo ní – např. náhrada škody v penězích místo vrácení neprávem odňaté věci)

2) O p. může trvat vedle původní (smluvní pokuta vedle p. dodat věc)

3) O p. může být totožná s primární, ale přistupuje k ní další právní důvod, nebo-li primární p. se posiluje o další právní důvod (naturální restituce u náhrady škody)

= míra rozšíření p&p subjektu v důsledku porušení primární p.

- vznik:

1) porušení smluvní p. – tj. smluvní kontraktní O

2) porušení mimosmluvní p. – tj. deliktní O

3) následkem protiprávního stavu vzniklého bez lidského přičinění (§ 432)

4) v důsledku povolené činnosti

- druhy:

1) O za škodu – pouze zde dělení na subj. a objektivní

2) O za vady

3) O za prodlení

4) bezdůvodné obohacení – nazývá se kvazidelikt

1) O subjektivní – tj. O za zavinění

2) O objektivní – tj. O za výsledek; mimoO povinnost

- subjekty:

- u subjektivní O stíhá O toho, kdo škodu zavinil

- odpovědný subjekt nemusí být totožný se škůdcem

- funkce:

1) prevenční – má hrozbou sankce odradit od protispoločenského chování

2) reparační, resp. satisfakční – má sloužit k vyrovnání porušené ekvivalentní majetkové rovnováhy (též k odčinění

nemajetkové újmy)

3) represivní – potrestání protispolečenského chování narušitele práva do budoucna

17. Výkon a omezení vlastnického práva.

17.1. Výkon vlastnického práva

Výkon je realizací jednotlivých oprávnění vlastníka (uskutečnění zejména 3 hlavních oprávnění). Výkon se může uskutečňovat buď konáním, nebo nekonáním. Když při výkonu vlastník překročí meze dané zákonem, dostane se do rozporu se zákonem => jedná se o protiprávní úkon. Tento úkon může být veden tak, že se jedná o zneužití vlastnického práva (šikana) -> s cílem někoho poškodit => takovému výkonu nelze poskytnout právní ochranu. Z toho též vyplývá, že vlastnické právo není neomezené. Zákaz zneužití je přímým pojmovým omezením vlastnického práva.

17.2. Omezení vlastnického práva

Rozeznáváme 2 typy omezení:

- 1) vnitřní omezení (imanentní) -> implikováno v samotném vlastnickém právu (nerušit jiného)
- 2) vnější omezení (ad hoc)
 - zákonem
 - úředním výrokem
 - právním úkonem (nejčastěji vlastníka)

Omezení zákonem

- 1) zásada nerušit jiného není u nás expressis verbis vyjádřena, ale je odvoditelná z § 3 OZ, vlastnických žalob a obecné zásady neminem ledere (§ 415 OZ).
- 2) zákaz zneužití práva - toto výslovně upravuje Listina, implicitně je toto obsaženo i v § 3 OZ
- 3) zákaz poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí
- 4) zákaz imisí - § 127 odst. 1 OZ (soud např. může uložit povinnost oplotit pozemek - ukládá povinnost konat)
- 5) legální věcné břemeno
- 6) omezení spočívající v použití cizí věci
 - musí zde být stav nouze, nebo naléhavý veřejný zájem
 - platí princip subsidiarity -> lze ji použít tehdy, nelze-li účelu dosáhnout jinak
 - použití je možné pouze v míře nutné k dosažení účelu a na dobu nezbytnou k dosažení účelu a za náhradu
- 7) zákonná zástavní práva

Úprava sousedských práv (§ 127). Je to jedno ze zákonných omezení vlastnického práva. Tato úprava je plně v zájmu všech vlastníků -> omezení ve prospěch výkonu stejných práv souseda (to samé platí naopak).

Odst. 1 -> „Vlastník věci se musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv...“. Je zde obsažen zákaz imisí => takové jednání, jehož účinky z činnosti na vlastním pozemku se škodlivě projevují na pozemku či stavbě cizí. Tento odstavec obsahuje demonstrativní výčet možných forem obtěžování -> např. hluk, kouř.

Odst. 2 -> „... soud může rozhodnout, že vlastník pozemku je povinen pozemek oplotit.“

Odst. 3 -> legální věcné břemeno. Vlastník sousedního pozemku mu musí umožnit vstup na pozemek, pokud to nezbytně vyžaduje obhospodařování a údržba mého pozemku či stavby. Když při vstupu na cizí pozemek způsobím škodu, je to škoda objektivní, které se nemohu zprostit.

Omezení úředním výrokem

Nucené omezení vlastnického práva (§ 128 odst. 1). Je to výjimečné opatření -> vlastník je povinen toto omezení strpět jen tehdy, dochází-li k němu ve stavu nouze (např. živelná pohroma) nebo v naléhavém veřejném zájmu. Omezení je možné na nezbytnou dobu v nezbytné míře, nelze-li účelu dosáhnout jinak. Když nejsou splněny tyto podmínky, jedná se o neoprávněný zásah. Za použití věci -> náleží náhrada (nejčastěji peněžní).

Vyvlastnění (§ 128 odst. 2). Je to opatření trvalé, krajní zásah do vlastnictví. Je možné pouze na základě zákona (stavební,...), ve veřejném zájmu a za náhradu, nelze-li účelu dosáhnout jinak. Předmětem vyvlastnění mohou být pozemky, stavby,... Rozhodnutí o vyvlastnění je správním rozhodnutím -> přezkum soudem ve správním soudnictví. Za stejných podmínek lze vlastnické právo omezit - zřízení přístupové cesty, právo stavět na cizí nemovitosti stavby elektrického vedení.

Trvalé omezení. Bez náhrady - propadnutí věci v trestním řízení.

Omezení smluvní

Většinou se omezí sám vlastník - smluvně zřídí věcné břemeno. Může to však být i právní úkon předchozího vlastníka.

29. Subjekty závazkových právních vztahů a jejich pluralita.

29.1. Subjekt závazků

Subjektem může být FO, PO, i stát. Musí být způsobilá k právům a povinnostem (u FO tuto způsobilost nelze omezit, u PO to lze) a způsobilá k právním úkonům (FO dosažením 18-ti let věku nebo sňatkem (min. 16 let a povolení soudu)

Jako subjekty zde vystupují věřitel a dlužník (na jedné i druhé straně se může vyskytovat více určitých subjektů, pak se jedná o společné závazky - § 511 OZ).

29.2. Pluralita subjektů

Jestliže na straně dlužníků či věřitelů, popřípadě obou stranách existuje mnohost subjektů, může jít o závazek dílčí, solidární (koreální) či nedílňý.

Dílčí závazky

Každý spoludlužník, respektive každý spoluvěřitel má svůj díl dluhu (pohledávky) => plnění závazku je dělitelné takovými díly, jakými jsou jednotlivé subjekty závazku vázány či oprávněny (§ 512 odst. 1). Když jsou např. dva spoludlužníci, každý dluží polovinu -> jeden z nich závazek splní -> jeho dluh zanikne, nemá to ale žádný vliv na plnění druhého. Při pochybnosti, jde-li o závazek dílčí či solidární, platí, že jde vždy o závazek dílčí.

Solidární (koreální) závazky

Vznikají:

- ze zákona - př. u náhrady škody
- smlouvou
- povahou závazku - předmětem je věc nedělitelná
- rozhodnutím soudu – stanoveno ve výroku – př. je-li více žalovaných (manželé dluží nájem)

Rozeznáváme:

- 1) pasivní solidaritu (solidarita dlužníků, § 511 odst. 1) - několik dlužníků se zavázalo k témuž plnění a věřitel může žádat toto plnění od kteréhokoliv ze zavázaných; jestliže ten svůj závazek splní, ostatním dlužníkům povinnost zaniká. Dlužníci jsou zavázáni rukou společnou a nerozdílnou (např. § 145, § 422). Břímě zaplacení ale nemůže ležet pouze na jednom z dlužníků => proto ten, který splní víc, než na něho připadá, má vůči ostatním spoludlužníkům *právo postihu - tzv. regres*:
 - preventivní regres (§ 511 odst. 2) - dlužník na ostatních spoludlužnících požaduje, než sám splní, aby oni splnili to, co na ně připadá (vybere od dalších dlužníků jejich část dluhu a pak sám plní) Preventivní regres ale neruší solidaritu dlužníků -> právní postavení věřitele se nemění. Plnící dlužník může využít zprošťovací (liberační) žalobu, která se však v praxi příliš nevyužívá.
 - následný regres (§ 511 odst. 3) - dlužník splní závazek vůči věřiteli a poté může od ostatních spoludlužníků požadovat náhradu podle jejich podílů
- 2) aktivní solidaritu (solidarita věřitelů, § 513) - je více věřitelů oprávněných žádat celé plnění na dlužníkovi a ten je povinen toto plnění poskytnout v plné hodnotě závazku -> tomu věřiteli, který o to poprvé požádá (PRÁVO PŘEDSTIHU) => žádný z ostatních spoluvěřitelů již nemá právo splnění od dlužníka žádat (§ 514). Pokud uplynula doba splatnosti může si dlužník vybrat, komu bude plnit.

Nedílňé závazky

Dosavadní případy se týkaly závazků, jejichž předmět plnění je dělitelný. O nedílňých závazcích se zákon zmiňuje v § 512 odst. 2. Dlužník si může vybrat, kterému ze spoluvěřitelů plnění poskytne. Není však povinen plnit žádnému z nich bez souhlasu ostatních. Dlužník je tedy povinen splnit buď jen všem spoluvěřitelům najednou, anebo pouze jednomu z nich se souhlasem všech ostatních (př. koncert filharmonie). Nedohodnou-li se spoluvěřitelé, může dlužník předmět plnění složit do soudní úschovy (§ 568).

36. Zajištění závazků (obecně).

Všechny instituty zajišťující závazky mají akcesorickou povahu -> sdílí právní osud se závazkem hlavním, k jehož splnění mohou být použity. Výjimku tvoří § 155/3 OZ kdy existuje závazek zajišťovací a ještě neexistuje závazek hlavní (vznikne budoucí pohledávka)

Zajištění závazku můžeme rozdělit na zajištění osobní (př. ručení) a zajištění věcné (př. zástavní smlouva)

OZ upravuje 8 typů zajištění:

- smluvní pokuta
- ručení
- dohoda o srážkách ze mzdy či jiných příjmů
- zástavní smlouva (§ 552)
- zajištění závazku převodem práva
- zajištění závazku postoupením pohledávky
- jistota
- uznání dluhu

Smluvní pokuta (§ 544- § 545)

Viz otázka 41

Ručení (§ 546m - §550)

Viz otázka 42

Dohoda o srážkách ze mzdy a jiných příjmů (§ 551)

(jiný příjem je např. dávka sociálního zabezpečení – srážky provádí správa sociálního zabezpečení)

Jde o písemnou dohodu dlužníka s věřitelem, která směřuje vůči plátcí mzdy či jiného příjmu (ten však není účastníkem smlouvy). Plátcí mzdy či jiného příjmu vzniká uhrazovací povinnost realizovat srážky poté, co mu byla dohoda předložena.

Výše srážek je stanovena v OSŘ. Obecně platí, že srážka nesmí činit více než by byla exekuce. Za výši srážek je odpovědný plátcí mzdy či jiných příjmů.

Zajištění závazku převodem práva (§ 553)

V praxi se tento způsob příliš nepoužívá. Spočívá v převedení práva dlužníka na věřitele. U některých práv toto zajištění provést nelze př. předkupní právo. Vlastnické právo převést lze, ale je to problematické.

Smlouva o zajišťovacím převodu práva musí být uzavřena písemně.

Zajištění závazku postoupením pohledávky (§ 554)

Dlužníka zajistí svůj dluh pohledávkou, kterou má ke svému dlužníkovi (je věřitelem). Pohledávka, která slouží k zajištění, může být i 3. osoby, ta pak musí být účastníkem dohody o postoupení pohledávky.

Jistota = kauce (§ 555-§ 557)

Závazek dát jistotu lze splnit zejména zřízením zástavního práva. Zákonem není určen způsob zajištění, proto se ani v praxi příliš nepoužívá. U zadržovacího (retenčního) práva lze žádat poskytnutí jistoty.

Uznání dluhu

Viz jiná otázka

39. Zánik závazků (obecně).

Zánik závazkového právního vztahu nastává, přistoupí-li k původní právní skutečnosti, která tento vztah založila, právní skutečnost další, která ji zbavuje zcela či zčásti právních účinků.

Zánik závazkového právního vztahu jako celku je třeba odlišovat od zániku jednotlivého práva či povinnosti věřitele či dlužníka, kdy závazkový vztah trvá dál. (př. zaplacení jedné splátky)

Zánik závazkového práva lze třídit podle skutečností, které tento zánik zavinili.

Rozeznáváme 4 způsoby:

1) na základě právních úkonů

a) jednostranným právním úkonem:

- *splnění dluhu* (§ 559-569),
- *uložení do úřední (soluční) úschovy* (§ 568),
- *odstoupení od smlouvy* (§ 48, 49, 497, 517),
- *jednostranné započtení* (kompenzace - § 580-581),
- *výpověď* (582)

b) dvoustranným právním úkonem:

- *dohoda o novém závazku* (novace - § 570-573),
- *vzdání se práva* (§ 574),
- *prominutí dluhu* (§ 574),
- *dohoda o narovnání* (transactio - § 585-587),
- *započtení dohodou* (§ 581 odst. 3)

2) v důsledku události

- *nemožnost plnění* (§ 575-577, § 576 - obsahuje alternativní závazky),
- *uplynutí doby* (§ 578, není upraveno v ObchZ),
- *smrt věřitele či dlužníka* (§ 579, vztahuje se na FO),
- *fúze* (splynutí osoby věřitele a dlužníka - § 584)

3) na základě spojení úkonu a události

- *neuplatnění práva* (prekluze - § 583)

4) rozhodnutím státního orgánu

- *na návrh jednoho či obou účastníků* – tento způsob je upraven u jednotlivých institutů, jichž se týká – pro občanské právo jde o netypický způsob zániku

Dle jiného kritéria lze zánik závazků dělit i na:

1) s uspokojením věřitele: př. splnění

2) bez uspokojení věřitele: př. prominutí dluhu